

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

LUHUHI/THAFAMUHWE 2012

MEMORANDAMU

MARAGA: 70

Memorandum uyu u na masiatari a 14.

KHETHEKANYO YA A: NGANEA

U TSHILA NDI U VHONA – RN Maḍadzhe

MBUDZISO 1

ADENDAMU YA PHINDULO NDAPFU. KHA HU SHUMISWE KHATHIHI NA RUBRIKI I RE MAGUMONI A MEMORANDAMU.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo : (Mathomo, mutumbu, magumo) maraga 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
  - Arali o wana mbuno dza 4–5 u wana maraga 4
  - Arali o wana mbuno dza 2–3 u wana maraga 3
  - Arali o wana mbuno dza 0–1 u wana maraga 2

Ndila ine siangane na fhethuvhupo zwa thusedza ngayo kha kubveledzele kwa thero nganeani iyi.

Marangaphanda

Siangane : Mvelele na khalitsha ya vhatu, ndi zwone zwi shelaho mulenzhe kha kutshilele kwavho.

Fhethuvhupo: Afha ndi fhethu hune mafhungo kana zwiitei zwa khou bvelela hone.

Thero: Uyu ndi muhumbulo muhulwane une muñwali a toḍou tandavhudza/netshedza kha vhavhali.

Mutumbu

Mpho ndi muanewa dendele ane u sumbedza a tshi bva muṭani wavhuḍi. O dzhena tshikolo a gudela zwa vhudokotela ngeno Maria a tshi sumbedza-vho e musidzana a bvaho muṭani wavhuḍi. O dzhena tshikolo a vha muongi. Ndi muluṭanyi. Avho vhuvhili havho vho vha vhe na zwavho. Vha na dzinndu dzavhuḍi nahone vha shuma zwavhuḍi.

Vhubvo havho na fhethu hune vha bva hone zwo bveledza thero ya nganea iyi. Vhutshilo ha Maria ha maimo ho ita uri a vhe na nyemulo kha Mpho ngeno uyo Mpho e na musadzi wawe Phophi.

Thero ndi ya lufuno. Mpho u thoma u sa fhulufhedzea kha musadzi wawe nga mulandu wa lwone lufuno lune a vha nalwo kha Maria. U dzhiela Mashudu mufunwa wawe. Maria sa musidzana o funzeaho nahone wa muongi u vho funana na muthu ane nga maimo a nga ene. Vhubvo havho vhu sumbedza u simuwa ha lufuno nga u vha vha vhatu vha re na maimo a nṭha mishumoni yavho.

Mashudu sa mabalane mushumoni wawe ha tsha funiwa ngauri ha na vhuimo ha ntha.

Thero i t̃ut̃uwedzwa nga zwi tevhelaho:

- Vhanna na vhafumakadzi kha vha litshe zwa u vha na vhafarekano sa zwe Mpho a vha a tshi ita zwa vhufarekano na Maria.
- U nwesa halwa a zwi fhat̃i sa zwe Mpho a vha a tshi ita zwa u nwa mahalwa.
- Vhugvehenga a vhu vhuedzi sa zwe Mpho a ruma Dugudzha na Dzwaini uri vha vhulahe Mashudu.
- Lufuno a lu kombetshedzwi, Mashudu o vha a tshi khou tou kombetshedza lufuno kha Maria.

Magumo

Siangane na fhethuvhupo zwo vha na t̃huth̃uwedzo khulwane kha u bveledza thero nganeani iyi. Vhubvo havho na maimo avho mushumoni zwo bveledza thero ya nganea iyi. Vhutshilo ha Maria ha maimo ho ita uri a vhe na nyemulo kha Mpho ngeno uyo Mpho e na musadzi wawe Phophi. Muñwali o zwi kona u bveledza thero kha nganea iyi nga u shumisa siangane na fhethuvhupo.

[35]

KANA

MBUDZISO 2

Phindulo dza mbudziso pfufhi:

- 2.1 Vho-Lwayo. (1)
- 2.2 Vuvha. (1)
- 2.3 Luswielo. (1)
- 2.4 Mpho ndi mukwasha ngeno Vho-L̃iedza vhe makhulu (2)
- 2.5 - Phophi o vha a tshi khou hana u humela vhuhadzi.
- Vho-L̃iedza vho vha vha tshi khou hana u lifhela Mpho tshelede ye a mala ngayo. (2)
- 2.6 Vho vha vho ambara dzhasi na madzhommo a no nga a maswole. (2)
- 2.7 Vhuvhili havho vha vhona vhomakhulu vhe na mulandu. (1)
- 2.8 U sengwa ha mulandu wa Phophi wa u shavha vhuhadzi. (2)

- 2.9 Khoro yo tshea uri Phophi a humele vhuhadzi kana vhomakhulu vha mu lifhele thundu yawe. (2)
- 2.10 Munna wawe o mu wanedza e na Mashudu lufherani lwa u edela. (2)
- 2.11 Vho-Liedza na Phophi vho mu tanga vha mu rwa lwa u tou thathedza. (1)
- 2.12 - O ya mudini wa vhomakhulu o kangwa.
- O rwa vhomakhulu (2)
- 2.13 - Ha tsha tenda u humela vhuhadzi.
- U amba uri Mpho u do mu vhulaha. (2)
- 2.14 Mpho o vha a tshi do lwa nae/ o vha a tshi do mu huvhadza. (1)
- 2.15 O vha a tshi khou lifhedza Mpho, zwine a khou funana na Maria musidzana wawe. (2)
- 2.16 2.16.1 A si zwone. O vha rwa kha ningo. (2)
- 2.16.2 A si zwone. O tou thathedza. (2)
- 2.17 Hai. O vha a tshi khou tou lifhedza Mpho munna wawe zwe a vha a tshi khou funana na Maria. (2)
- 2.18 Ee. O mu tevhela musi o shavha, a dovha a si mu rwe musi o vhuya. (3)
- 2.19 O sumbedza lunyadzo na u sa thonifha muḍi wa muḍiwe munna. (2)

[35]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A:

35

KHETHEKANYO YA B: DIRAMA

FINDINKODO – TT Mudau

MBUDZISO 3

ADENDAMU YA MBUDZISO NDAPFU. KHA HU SHUMISWE KHATHIHI NA RUBRIKI I RE MAGUMONI A MEMORANDAMU.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo : (Mathomo, mutumbu, magumo) maraga 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
  - Arali o wana mbuno dza 4-5 u wana maraga 4
  - Arali o wana mbuno dza 2-3 u wana maraga 3
  - Arali o wana mbuno dza 0-1 u wana maraga 2

Kubveledzelwe kwa nyito zwi tshi elana na mutambi dendele

Marangaphanda

Nyito ndi zwithu zwine zwa itwa nga vhatambi diramani zwi tshi elana na matshilele avho ngeno mutambi dendele e mutambi ane mafhungo othe a dirama a vha o disendeka khae. U thoma na bugu a fhela nayo. Afha kha iyo dirama De Wit o thoma na bugu a fhedza nayo. Zwiwo zwinzhi zwo disendeka khae.

Mutumbu

De Wit u na zwiito zwa u sa fushea kha zwine muvhuso wa mbuelano wa ita zwone. Nga zwenezwo u disa fhungo la u bva kha muvhuso wa mbuelano. Coetzee u a mu eletshedza u sa tutshela muvhuso wa mbuelano ngeno a tshi sumbedza nga zwiito zwawe zwauri a vha nga koni u fhata Lihoro la Lushaka arali vhe muvhusoni wa mbuelano; zwi ita uri lihora li vhe na vhanedzi sa Coetzee.

Magumo

Mafhungo aya a kwama na muphuresidennde Muthumukhulu zwe zwa ita uri hu vhe na thaidzo ya ikonomi ya shango. Zwi fhedza zwi tshi ita uri na miholo ya dziminista i fhungudzwe. Zwi dovha zwa ita uri Coetzee a fhelelwe nga mushumo wa vhumanista vhunga lihora lawe li tshi khou bva. Muñwali o kona u bveledza nyito o disendeka nga muanewa dendele.

[35]

KANA

MBUDZISO 4

Phindulo dza mbudziso pfufhi:

- 4.1 Ofisini dza Lihoro la Lushaka, nga masiari. (2)
- 4.2 Tshigwada tsha vhathu vha lihora. (1)
- 4.3 U tenda kha uri zwishai ri do dzula nazwo, o diimisela kha zwa u takula ikonomi. (2)
- 4.4 Ndi muphuresidennde wa Lihoro la Lushaka. (2)
- 4.5 U sika mishumo, vhathu vha shuma, u renga mavu vhathu vha difhatela ndu na u renga ndu kha bannga. (3)
- 4.6 Lihoro la lushaka li tenda kha u sika mishumo, vhathu vha tea u tou difhatela ndu (3)
Lihoro la Madimokirati li tenda kha u fhatela vhathu dzinndu.
- 4.7 Kapa Vhukovhela. (1)
- 4.8 Muvhuso kha u sikele vhathu mishumo vhathu vha difhatela ndu kana vha tou renga banngani. (3)
- 4.9 Ndi lugungulo lwa vhathu nge vha bva kha muvhuso wa mbuelano na u litsha ha Coetzee u vha murado wa Lihoro la Lushaka. (3)
- 4.10 Muthumukhulu o bvisa Skosana kha u vha minista nge a vha a sa pfesesi mafhungo a u farelana. (2)
- 4.11 4.11.1 A si zwone. Ndi muvhuso/ Madimokirasi vho fhatela vhathu ndu dza mahala. (2)
- 4.11.2 A si zwone. Murangaphanda ndi De Wit. (2)
- 4.11.3 Ndi zwone. Muthumukhulu o vha tendela uri vha li vhuse. (2)
- 4.12 Ee. Arali vhathu vha wana mishumo vha do kona u difhatela. (2)
- 4.13 Vhathu kha vha thuswe u wana mishumo ine ya do ita uri vha difhatela dzinndu. (2)
- 4.14 Ha pfelei vhutungu, u na muya wa u lutanya mahoro, ha langei nga muhulwane wawe nahone ha na muya wa khangwelano, ngauri ha na muya wa u fhatela shango la Afrika Tshipembe. (3)

[35]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 35

KHETHEKANYO YA C: NGANEAPFUFHI

***ZWA VHUTSHILO* – NA Milubi na LL Mafenya**

MBUDZISO 5 (Mbudziso ndapfu)

ADENDAMU YA MBUDZISO NDAPFU: KHA HU SHUMISWE KHATHIHI NA RUBRIKI I RE MAGUMONI A MEMORANDAMU.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo : (Mathomo, mutumbu, magumo) maraga 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
  - Arali o wana mbuno dza 4-5 u wana maraga 4
  - Arali o wana mbuno dza 2-3 u wana maraga 3
  - Arali o wana mbuno dza 0-1 u wana maraga 2

LWONE A LWO NGO MU ITA ZWITUKU

Ndila ine siangane na fhethuvhupo zwa shumisana ngayo kha u bveledza thero kha nganeapfufhi iyi.

Marangaphanda

Siangane : Mvelele na khalittsa ya vhatu ndi zwone zwi shelaho mulenzhe kha kutshilele kwavho.

Fhethuvhupo: Afha ndi fhethu hune mafhungo kana zwiitei zwa khou bvelela hone.

Thero: Uyu ndi muhumbulo muhulwane une muñwali a todou tandavhudza kha vhavhali.

Mutumbu

Vho-Khimbisa ndi vhoramabindu. Vha na khefi na dzithekhisi. Vha tenda uri bindu li tshimbila zwavhudi nge muthu a via. Nanga Vho-Tshifura vha vha eletshedza uri vha fanela u via musadzi ane vha sea nae, kana we vha vhuya vha sea nae. Vho-Khimbisa vha renga vhanna vha u via Vho-Tshavhungwa musadzi we vha vhuya vha pfana nae. Vha langana na Matodzi mufarekano wavho uri a ngalengale lwa tshifhinganyana uri a kanganyise vhatala ha kuvielwe kwa Vho-Tshavhungwa. Afha siangane yo tutuwedza vhukuma kha kuvielwe kwa Vho-Tshavhungwa

Tshiwo itshi tsha u via tshi khou bvelela kha vhupo ha mahayani, Hamutoti muvhunduni wa Hamukoki. Ndi fhethu hune ha kha di redwa khuni madakani. Vhana vha tshikolo vha a tshimbila tshikhala tshilapfu nga milenzhe vha tshi ya tshikoloni. Vho-Tshavhungwa vha kungwa nga thama yavho Vho-Andani. Vha vha humbela uri vha tuwe navho u vha hwalisa khuni. Vho-Tshavhungwa vho tenda, a vho ngo zwi divha uri thama yavho yo rengwa nga Vho-Khimbisa vhane vha khou todou vha via. Vhavii vha Vho-Tshavhungwa vho nanga he daka la pinzana vhukuma. Tshitumbu tsha Vho-Tshavhungwa tsho wanwa nga vhana vha tshikolo vhe vha siiwa nga bisi, vha vho tshimbila nga milenzhe vha tshi ya sekondari ya Tshikuvhe.

Magumo

Siangane na fhethuvhupo zwo shela mulenzhe zwihulwane kha u viiwa ha Vho-Tshavhungwa. [35]

KANA

MBUDZISO 6

Phindulo dza mbudziso pfufhi:

VULANI MUFUNWA WANGA

- 6.1 Ndi vhafarekano. (1)
- 6.2 - O humbula u fhufha nga fasitere.
- O humbula u bva nga munango. (2)
- 6.3 Vho-Dinani. (1)
- 6.4 Mmbete na waqirobu. (2)
- 6.5 Yunivesithi ya Henefhano. (1)
- 6.6 - O diphumula a sa vhuyi a sumbedza u gidima.
- U dishamula nga thaula.
- O ya a ima tshivhonini.
- O vula munango wa shawara a sia a songo u vala.
(Tharu dza dzenedzo). (3)
- 6.7 U sa fhulufhedzea a si zwavhudi. (2)
- 6.8 O vha a tshi khou shavha uri Vho- Dinani munna wawe vha do vhona mufarekano wawe Latani. (2)
- 6.9 6.9.1 Ndi zwone. Vho ri u mu vhona vha takala zwihulu. (2)
- 6.9.2 A si zwone. O vha a tshi khou tambela Latani. (2)
- 6.9.3 A si zwone. Ho ngo zwi pfa nga phosho ya maḍi a shawara. (2)

- 6.10 6.10.1 N̄eani o vha a tshi d̄ifuna.
- 6.10.2 Laṭani u a zwi d̄ivha uri Vho-Dinani ndi munna wa N̄eani.
- 6.10.4 N̄eani u a funesa vhanna.
- 6.10.5 Vho-Dinani vho khisa N̄eani. (4)
- 6.11 Vho vha vha tshi d̄o mu lwisa ngauri u khou vha dzhiela musadzi. (2)
- 6.12 Ndi munna ane a si ṭhonifhe vhasadzi vha vhaṅwe/ ndi munna a funesaho vhasadzi. (2)
- 6.13 U a d̄isola. Ndi ngazwo o hana u vula vothi a ṭhukhula tshililo. (3)
- 6.14 Ndo vha ndi tshi d̄o sokou dzula n̄tha ha mmbete vhunga vothi lo vha lo lodelwa (Kana zwiṅwevho zwi pfalaho) (2)
- 6.15 Ndi a vha pfela vhuṭungu. Zwi a vhavha u wanedza muṅwe munna e na musadzi wau. (2)
- [35]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 35

KANA

KHETHEKANYO YA D: VHURENDI

Phindulo dza mbudziso pfufhi:

MBUDZISO 7

Demokirasi – TZ Ramaliba

- 7.1 Kha vhatshena na maindia. (2)
- 7.2 Vho hulisa vhana na vhasadzi, khotsi vha mu ita niwana. (3)
- 7.3 Ndi u edanyisa munna na musadzi. (1)
- 7.4 aaabbbacc (1)
- 7.5 U sumbedza khakhathi dzo diswaho nga demokirasi kha Vhavenda. (2)
- 7.6 Murendi u khou vhilaedzwa nga Vhavenda vhane vha si pfesese demokirasi. (1½)
- 7.7 7.7.1 A si zwone. Demokirasi a si u ita zwine muthu a funa nga tshifhinga tshine a funa ngatsho; ndi u ita tshithu hu na vhudifhinduleli. (2)
- 7.7.2 Ndi zwone. Muñwe na muñwe u na pfanelo dzawe. (2)
- 7.8 Khotsi ndi ene mutundi wa zwiliwa mudini/mutani. (1)
- 7.9 Murendi u sumbedza uri musadzi na vhana vha tou vha mirado ya muta vha langwaho nga khotsi mudini. (2)
- [17½]

KANA

MBUDZISO 8

Bafanabafana – LR Ndlovu

- 8.1 Musuku, mutoli na pfamo. (3)
- 8.2 - Ndi mihuvho na mifhululu.
- Ndi thuthuwedzo ya 'Madiba Magic' (2)
- 8.3 Ndi Afrika. (1)

- 8.4 aabb. (1)
- 8.5 U khoḁa Bafanabafana, thimu khulwane ya Afrika Tshipembe. (2)
- 8.6 Murendi u khou takalela na u khoḁa thimu ya Bafanabafana. (1½)
- 8.7 8.7.1 Ndi zwone. Murendi u ri '*ndaḁ i vhombaho lifhasi la tetemela.*' (2)
- 8.7.2 A si zwone. Murendi u ri '*Bafanabafana ndi mukodeḁi wa vhuludu.*' (2)
- 8.8 Vha songo fhambana vha lwa nga tshavho. (2)
- 8.9 - Bafanabafana i rungunyela sa mutomba lunwenweni.
- I nga khomba tshitongiswa tsha mbilu.
- Sa maḁi lwanzheni, dzina la shango i mbo alamisa. (1)
[17½]

KANA

MBUDZISO 9

Mbofholowo na mulalo zwi ngafhi? – LR Ndlovu

- 9.1 - Ri ḁo shumisa bunga/thoilethe nthihi.
- A hu tshe na khethano-nga-lukanda.
- Vhatshena na vharema vha vho malelana.
- Vharema vha vho wana vhuimo muvhusoni. (4)
- 9.2 Vho vhulahwa vha vhulungwa mavhidani; vho rwiwa vha valelwa kothoni. (2)
- 9.3 abcca. (1)
- 9.4 U sumbedza vhuleme he vhathu vha ṽangana naho musi vha tshi lwela mbofholowo. (2)
- 9.5 Murendi u pfela vhuṽungu vhathu vhe vha tambudzelwa mbofholowo. (1½)
- 9.6 9.6.1 Ndi zwone. Murendi u ri '*vhaḁwe vho vhoxwa zwanda vha kudzwa swiswini*'/he ra zhaka vhaḁwe vha tshi milwa nga milomo ya kotho.' (2)
- 9.6.2 A si zwone. Murendi u ri '*bunga ri ḁo dzhena-vho lithihi.*' (2)

- 9.7 Muthomi wa zwithu zwavhudi, liñwe ðuvha ha ðiphini ngazwo. (2)
- 9.8 He ra phuphudzika sa mabofu ri tshi dedengela. (1)
[17½]

KANA

MBUDZISO 10

Tshidakwa – T Makhado

- 10.1 Luthwethwe. (1)
- 10.2 Khangala na vuluvulu. (2)
- 10.3 - Nge wa hangwa vhutoma hau.
- U si tsha elelwa zwa mathupho. (2)
- 10.4 Ndi ndau. (1)
- 10.5 abab
- 10.6 Vhudakwa a vhu vhuedzi, vhu ðisa thambulo na mutshinyalo. (2)
- 10.7 Murendi u pfela vhutungu muthu wa tshidakwa. (1½)
- 10.8 10.8.1 Ndi zwone. Murendi u ri 'naho wa sindwa mutulini wa mavhele
vhutshilo hau a vhu nga guvhuwi.' (2)
- 10.8.2 A si zwone. Tshi a ambesa, murendi u ri 'vhunga nyambo dzau
hu zwiombo ngomani.' (2)
- 10.9 Vhutshilo ha tshidakwa vhu khomboni u fana na ha tshinoni tsho fashwa. (2)
- 10.10 Khangala ya ruða maço, vuluvulu lo fa nga vuhwavho. (1)
[17½]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA D: 35
MARAGAGUTE: 70

RUBRIKI YA U MAKA MBUDZISO NDAPFU KHA NGANEA, DIRAMA NA NGANEAPFUFHI (35)

Kha vha dzhiele nzhele phambano I re hone kha kuavhele kwa maraga dza tshivhumbeo na zwi re ngomu

KHOUDU NA KUAVHELE KWA MARAGA		ZWI RE NGOMU (25) Utalutshedza thoho. Vhudzivha ha mihumbulo, u tikedza na u pfesesa tshibveledzwa.		TSHIVHUMBEO NA LUAMBO (10) Tshivhumbeo, nyelelo i re na ndunzhendunzhe na likumedzwa. Luambo, khalo na tshitaila zwo shumiswaho kha phindulo
Khoudu 7 80–100%	Vhuswikeleli ha nthesa Maraga: 20–25	- U talutshedza thoho lwa vhudzivha, zwipida zwothe zwo kwamiwa nga vhudalo. - Phindulo ya nthesa: (90%+: Phindulo ya nthesa) - Mihumbulo minzhi ya vhudzivha i tikedzwa u bva kha tshibveledzwa. - U pfesesa ha nthesa ha lushaka lwa mañwalwa na tshibveledzwa.	Vhuswikeleli ha nthesa Maraga: 8–10	- Tshivhumbeo tshi re na ndunzhendunzhe. - Marangaphanda na magumo zwa nthesa. - Mihumbulo yo dzudzanywa zwavhudi nahone yo fhatwa zwavhudi. - Luambo, khalo na tshitaela zwo vhibvela, zwi a nyanyula nahone zwo lulama.
Khoudu 6 70–79%	Vhuswikeleli ha nthā Maraga: 17½–19½	- U talutshedza thoho lwa nthā ha ndinganyo, zwipida zwothe zwo kwamiwa lwo linganaho. - Phindulo yo dodombedzwaho. - Ho newa mihumbulo minzhi i pfalaho, i tikedzwaho u bva kha tshibveledzwa. - U pfesesa lushaka lwa mañwalwa na tshibveledzwa havhudisa.	Vhuswikeleli ha nthā Maraga: 7–7½	- Phindulo yo dzudzanywa zwavhudi. - Marangaphanda na magumo ndi zwavhudi. - Mihumbulo na kuhumbulele zwi a tevhelelea. - Luambo, khalo na tshitaila zwo lulama nahone zwo tea ndivho. - Likumedzwa lavhudi.
Khoudu 5 60–69%	Vhuswikeleli ho dziaho Maraga: 15–17	- U sumbedza u pfesesa nahone a talutshedza thoho zwavhudi. - Phindulo yo dodombedzwa lwa khwine. - Miiñwe mihumbulo i pfalaho yo newa, fhedzi hu si yothe nahone i sa tikedziwe nga ndla yo lavhelelwaho. - Hu na tsumbo ya u pfesesa lushaka lwa mañwalwa na tshibveledzwa.	Vhuswikeleli ho dziaho Maraga: 6–6½	- Tshivhumbeo tshi re khagala na nyelelo ya mihumbulo i re na ndunzhendunzhe. - Marangaphanda na magumo na dziñwe phara zwo dzudzanywa hu na ndunzhendunzhe. - Nyelelo ya mihumbulo i a kona u tevhelelea. - Luambo, khalo na tshitaila vhunzhi hazwo zwo lulama.

Khoudu 4 50–59%	Vhuswikeleli vhu fushaho Maraga: 12½–4½	- U tlatshedza thoho lwa khwiṅe, a si zwoṅhe zwipiḁa zwo kwamiwaho nga vhuḁalo. - Hu na dziṅwe mbuno dzi tikedzaho thoho. - Mihumbulo minzhi yo tikiḁzwa fhedzi a hu na vhuṅanzi vhu pfalaho/tendiseaho. - U pfesesa lushaka lwa maṅwalwa na tshibveledzwa lwa mutheo.	Vhuswikeleli vhu fushaho Maraga: 5–5½	- Hu na dziṅwe tsumbo dza tshivhumbeo. - Phindulo i tahela nyelelo yo dzudzanyiwaho zwavhuḁi i re na ndunzhendunzhe. - Vhukhaxhi vhuṅuku ha luambo, khalo na tshitaila hunzhi zwo tea. Kanzhi hu na ndunzhendunzhe kha dziḁhara.
Khoudu 3 40–49%	Vhuswikeleli ho linganelaho Maraga: 10–12	- Ndingedzo zwadzo dza u fhindula mbudziso. - Mbudziso yo fhindulwa hu na vhudzivha vhuṅukusa. - Mihumbulo a i ṅuṅwedzi nahone hu na u tikedza huṅuku zwi bvaho kha tshibveledzwa. - Mugudi ha ngo vhuya a pfesesa lushaka lwa maṅwalwa na tshibveledzwa.	Vhuswikeleli ho linganelaho Maraga: 4–4½	- Tshivhumbeo tshi sumbedza u shaea ha vhuḁulani. - Mafhungo ha ngo dzudzanywa lune a tevhkana. - Tsumbo dza vhuḁhaxhi ha luambo. Khalo na tshitaila a zwo ngo tea ndivho ya maṅwalwa a akademi. Phara dzo khakhea.
Khoudu 2 30–39%	Vhuswikeleli ha fhasi Maraga: 7½–9½	- U pfesesa thoho ha fhasisa. - Phindulo yo dala ndovhololo nahone huiṅwe yo bva. - Mihumbulo a si ya vhudzivha, tlatshedzo yo khakheaho/ Mihumbulo a i tikedzwi zwi tshi bva kha tshibveledzwa. - U pfesesa ha fhasi lushaka lwa maṅwalwa na tshibveledzwa.	Vhuswikeleli ha fhasi Maraga: 3–3½	- Likumedzwa la fhasi nahone li tachedzaho tshivhumbeo tsho pulaniwaho zwi thithisa nyelelo ya muhumbulo. - Luambo lwo khakheaho na tshitaila tshi si tshone zwi ita uri zwo ṅwalwaho zwi si vhe zwa vhuḁuma nahone tshitaila a tsho ngo tea ndivho ya u ṅwala ha akademi. - Phara dzo khakhea.
Khoudu 1 0–29%	U sa swikelela Maraga: 0–7	- Phindulo i sumbedza vhuṅwe vhuḁhaka na thoho fhedzi mihumbulo i a konḁa u tevhelela, kana yo bva tshoṅhe. - U kundelwa kha ndingedzo ya u fhindula mbudziso. Mbuno ṅhukhu dzo lulamaho a dzi na thikhedzo u bva kha tshibveledzwa. - U kundelwa u pfesesa lushaka lwa maṅwalwa na tshibveledzwa.	U sa swikelela Maraga: 0–2½	- Zwi a konḁa u amba uri mbudziso yo fhindulwa. - A hu na vhuṅanzi ha tshivhumbeo tsho pulaniwaho kana thevhekano. - Luambo lwa fhasi-fhasi. Tshitaila na khalo zwo khakheaho. - A hu na dziḁhara kana ndunzhendunzhe.